

I hvide klæder kom den smukke skabning
 imod os; og som selve morgenstjernen
 der skælver over havet, var hans ansigt.
 Med åbne arme og udbredte vinger
 sagde han til os: "Kom kun, for her går trappen,
 der fører rask og let til næste afsats.
 Den indbydelse følger kun et fåtal;
 ak menneskeslægt, skabt til at flyve opad,
 så lidt vind skal der til førend du opgir!"
 Han førte os hen til en klippespalte;
 dér rørte han min pande med sin vinge,
 og loved mig dernæst en sikker vandring.
 Ligesom til højre vejen op ad skrænten
 hvor kirken knejser over Rubaconte
 og ser ned på den by der blir forvaltet
 så vist og værdigt, stiger mindre brat op
 på grund af trapperne man bygged dengang
 da ingen snød med vægt og protokoller –
 som dér gik vejen hér nu op i siksak,
 langs med den stejle skrænt mod næste afsats,
 men flere steder blev man trængt mod klippen.
 Vi gik nu op ad denne vej, og hørte
Beati pauperes spiritu, sunget
 af stemmer som man ikke kan beskrive.
 Hvor anderledes er det dog at vandre
 fra sted til sted heroppe end i helved:
 Dérl hilses man med skrig, og her med sange!
 Vi klatred villigt op ad frelsens trapper,
 og det var ligesom om jeg nu var blevet
 langt lettere end da jeg gik på stien.
 Jeg spurgte derfor: "Mester, hvilken byrde
 er førnet fra mig, siden jeg nu knap nok
 fornemmer træthed, selvom det går opad?"
 Han svared: "Når de P'er som din pande
 endnu, skønt svagt, fremviser, helt er borte,
 som nu det ene allerede er det,

vil dine fødder ikke føle træthed,
 men helt beherskes af din gode vilje
 og kun fornemme glæde ved at stige."
 Jeg gjorde som man gør når man fornemmer
 at man går rundt med noget på sit hoved
 man ikke selv kan se, men som de andre
 gør en opmærksom på: man føler efter
 og søger, til man finder det som synet
 ikke kan se og ikke kan fortælle;
 og højrehåndens fingre fandt kun seks af
 de P'er dørens vogter havde ridset
 på panden af mig før han åbned for os.
 Min fører så det hele, og han smilte.

SANG XIII

Vi havde nået trappens top, hvor bjerget
 der renser dén for synd der vandrer opad,
 for anden gang er skåret af og danner
 en klippeafsats der går rundt om tinden
 ganske som første gang; men nu er stien
 mer snæver i sin krumning end den før var.
 Og ingen tegning, ingen relieffer
 ses på den trange sti eller på klippen:
 alting har stenens nøgne, blygrå farve.
 "Hvis vi skal vente til der kommer nogen
 som vi kan spørge," sagde min mester, "tror jeg
 at vores valg måske blir vel forsinket."
 Så retted han sit blik mod solens skive
 og holdt sin højre side som et midtpunkt
 imens han lod den venstre side dreje.
 – "Du milde lys," sagde han, "du er min fører
 på denne nye sti, så led os sådan
 som det behøves her i dette rige."

21 Du skænker gavmildt verden lys og varme;
 lad os da altid følge dine stråler,
 hvis ingen anden grund tvinger os fra dig.”

24 Omtrent en mil, sådan som denne regnes
 hvor dette læses, havde vi lagt bag os
 på ganske kort tid, drevet af forventning,
 da vi fornemmed ånder der fløj mod os,
 usynlige for os, men deres stemmer
 indbød os mildt til kærlighedens måltid.

27 *Vinum non habent*, sagde den første af dem
 med høj røst da den fløj forbi, og gentog
 de samme ord imens den hastede videre.

30 Og førend lyden af den var forsvundet
 bag vores ryg, lød det: *Jeg er Orestes*,
 fra endnu en, der heller ikke standsed.

33 “Åh!” sagde jeg, “fader, hvad er det for stemmer?”

36 “Åh!” sagde jeg, “fader, hvad er det for stemmer?”

39 *Elsk jeres fjender, gengæld ondt med godhed.*
 Min mester sagde: “På denne afsats revses
 misundelsen, og piskens snert er flettet
 af kærlighed, som dermed tugter synden.

42 Men modsat lyd har bidslet der skal bremse:
 det vil jeg tro du får at høre inden
 du når til nådens pas et stykke fremme.

45 Men se nu til du retter blikket fremad,
 så får du øje på en række sjæle
 der alle sidder lænet op ad klippen.”

48 Jeg åbned mine øjne mer, og så da
 forude flere skygger, svøbt i kapper
 hvis farve ikke skilte sig fra stenens.

51 Idet vi nærmed os, kunne jeg høre
 hvordan de råbte: “Bed for os, Maria,
 bed for os Peter, Michael, Alle Helgener.”

54 Så hårdt et hjerte tror jeg næppe findes
 på jorden, at det ikke ville gribes
 af medynk med det syn der mødte blikket,

57 for da jeg var så nær dem at jeg fattede
 hvad de var udsat for, blev smerten presset
 som tunge tårer ud af mine øjne.

60 Jeg så dem svøbt i grov og ussel hårdug;
 hver støtted sidemanden med sin skulder,
 og alle støtted sig til klippens side;
 sådan ser man ved kirkefester blinde
 der intet ejer, tigge om en skilling:

63 den enes hoved på den andens skulder,
 så medynken blir vakt såvel af talen
 og tonefaldet, som af selve synet,
 der ikke appellerer mindre til os.

66 Og ligesom solen ikke gavner blinde,
 er disse skygger ganske lukket ude
 fra himlens milde lys, der lod mig se dem;
 for alles øjenlåg er gennemstrukket
 og syet med en jerntråd, som man gør det
 ved unge, vilde falke der skal tæmmes.

72 Det syntes mig forkert at jeg, selv uset,
 gik dér og så på dem, og derfor vendte
 jeg mig tvivlrådig mod min kloge lærer.

75 Han fattede straks min stumme tales mening,
 og ventede derfor ikke på mit spørgsmål,
 men sagde: “Tal blot, men kort og uden omsvøb.”

78 På højre side havde jeg min mester,
 der hvor man let kan styrte ned fra stien,
 som intet murværk afgrænser mod dybet,
 på venstre de bodfærdige, hvis kinder
 blev vædet af de tårer der blev presset
 igennem disse frygtelige sømme.

84 Jeg standsed op og talte til dem: “I som
 er sikre på at se det lys foroven
 som I alene stræber mod: så sandt som
 jeres samvittighed for skum og bærmæ,
 så sindets flod kan rinde klart, så sig mig,

- for svaret er mig dyrebart på forhånd,
om nogen iblandt jer er italiener?
han kan måske få gavn af at jeg ved det.”
- 93 – “I én by er vi borgere, min broder,
den sande by – men jeg forstår du mener
om nogen før var pilgrim i Italien?”
- 96 Således syntes jeg at nogen svared
lidt forude, og med en kvindes stemme.
For at give mig til kende, gik jeg tæt på,
og så en der så ud som om hun ventede;
og hvis du spør ‘Hvordan?’ så forestil dig
en skygge løfte hagen, som en blind gør.
- 102 – “Du sjæl der tæmmer dig for at nå opad,”
sagde jeg, “sig mig, hvis det var dig der svared,
enten dit navn eller den by du kom fra?”
- 105 – “Fra Siena var jeg,” svared hun. “Jeg soner
med disse andre her mit onde levned
og ber med tårer Gud at vi må se ham.
Vis var jeg ikke, skønt jeg hed Sapia:
i hjertet glæded jeg mig meget mere
ved andres modgang end ved egen medgang.
- 108 Og tror du ikke at jeg taler sandhed,
så dømt selv om min vanvittige handling,
skønt jeg for længst var over livets midte:
Da mine landsmænd rykked frem ved Colle
imod Firenzez hele stridsmagt, bad jeg
til Gud om det han allerede ville.
- 111 Dér blev de splittet ad, og måtte flygte;
og da jeg så den klapjagt som nu fulgte,
greb mig en fryd ud over alle grænser:
jeg løfted op mod Gud mit frække ansigt
og skreg: ‘Nu frygter jeg dig ikke mere!’
som solsorten, der ser et glimt af solen.
Først på mit dødsleje blev jeg forsonet
med Gud, og ville stadigvæk have båret
min hele skyld, hvis ikke fromme bønner
- 114 117 120 123 126

- fra Peter Kammageren havde hjulpet:
han ynked mig af kristen, ren barmhjertighed,
og ved hans forbøn er jeg nået hertil.
Men hvem er du, der stiller disse spørgsmål
og går, fornemmer jeg, med frie øjne
og taler til os mens du trækker vejret?”
- 129 – “Her skal jeg også miste mine øjne,
men ikke længe,” sagde jeg, “for misundelse
er ikke det hvormed de mest har syndet.
Langt mere pines dog min sjæl af frygten
for kvalerne her nedenfor: de tyrter
mig allerede, skønt jeg endnu lever.”
- 132 – “Men hvis du tror du skal tilbage dertil,”
lød hendes svar, “hvem har da ført dig herop?”
- 135 – “Han som er hos mig,” sagde jeg, “og som tier.
Og da jeg lever, sig da blot dit ønske
hvis du, udvalgte sjæl, vil have et budskab
bragt ned herfra af dødelige fødder.”
- 141 Hun svared mig: “Det som du her beretter
er så forunderligt at det beviser
Guds kærlighed til dig, så bed du for mig!
Og endnu ét, ved det du mest begærer:
hvis du betræder jorden i Toskana,
så genopret mit ry blandt slægt og venner.
Du finder dem blandt tåberne der håber
på Talamone, hvor de får en næse
der overgår selv den de fik for Diana;
den længste næse får dog admiralerne.”
- 144 147 150 154

SANG XIV

“Hvem er mon han, der kan gå rundt om bjerget
før døden gir ham vinger, og som åbner
og lukker sine øjne som han selv vil?”

Colle di Val d'Elsa blev han halshugget, hans hoved ført frem i triumf på en stæge, og hans hus i Siena nedrevet.

Karl: efter slaget ved Tagliacozzo 1268, jvf. *Helv.* XXVIII 16-17, stillede Provenzan Salvani sig som tigger på torvet i Siena for at samle løsepenge (vistnok 10.000 floriner, en enorm sum) til sin fangne ven og landsmand, formentlig den kendte ghibellin Bartolomeo Seracini, der var fange hos Karl af Anjou (sang VII 113 ff. og note).

SANG XII

faldkommere: Lucifer (jvf. *Helv.* XXXIV).

Brianews: se *Helv.* XXXI 98 og note.

31 Pallas Athene), efter sejren over giganterne (*Helv.* XIV 52 og note).

34 ff. *Nimrod, Babel, osv.:* se *Helv.* XXXI 77 og note. *Sinear* er navnet på sletten omkring Babylon, iflg. 1. Mos. XI 1-9.

37 *Niobe:* hustru til Thebens konge Amfion, datter af Tantalos. Stolt over sine børn, syv sønner og syv døtre, håned hun gudinden Letho, som kun havde to, Apollon og Artemis, og krævede af thebanerne at de skulle ofre til hende i stedet for til Letho. Denne hævnedes sig ved at lade sine gudebørn ramme Niobes afkom med deres pile. Moderen blev af sorg forvandelt til en statue (Ovids *Forr.* VI 146-312).

40-42 *Saul:* som straf for sin ulydighed mod Gud led han nederlag mod filistrene på Gilboa-bjerget, og styrtede sig derefter i sit sværd ikke at falde i deres hænder (1. Sam. XXXI 4). Vers 41-42 hentyder til begyndelsen af Davids sørgesang over Saul og Jonatan (2. Sam. I 21).

43 *Arachne:* se *Helv.* XVII 18 og note.

46 *Rehabeam:* Salomons søn og efterfølger; nægtede at eftergive israelitterne nogen af de tunge byrder faderen havde lagt på dem, men ville tværtimod forøge dem. De gjorde oprør, og han måtte flygte på sin stridsvogn til Jerusalem (1. Kong. XII 1-18).

50 *Alkmaion:* smedeguder Hefaistos havde skabt et pragtfuldt halssmykke, der imidlertid førte alle sine ejerinder i fordærv. Således forrædte Alkmaion hustru Erifyle sin mand i krigen mod Theben, for at komme i besiddelse af smykket. Han bad sin søn Alkmaion hævne sig, og denne dræbte moderen.

52 *Sankkerib:* den assyriske konge havde hånet kong Ezekias for hans tillid til Gud, og blev siden selv dræbt af sine sønner i et afgudstempel (2. Kong. XIX, slutningen).

56 *Tommyris:* perserkongen Kyros havde i krigen mod skytherne på

svigagtig måde dræbt en søn af deres dronning Tommyris (eller Tamyris). Da han senere faldt i kampen, skal han iflg. den romerske, kristne historiker Paulus Orosius have kastet hans afmættede hoved i et kar med blod og været de citerede ord.

58 ff. *assyrmere...Holofernes:* iflg. den apokryfe *Judiths bog* X-XIV reddede den israelitiske kvinde Judith sin by fra belejring, idet hun ved sin skønhed skaffede sig adgang til den hovmodige assyriske hærfører Holofernes' telt, og huggede hovedet af ham.

62 *Ilion:* kongeborgen i Troja.

80 *dagens sjette fjernerinde:* dvs. den sjette time efter solopgang. *kirken over Rubaconte:* kirken San Miniato al Monte i Firenze, der ligger ved nuv. Piazzale Michelangelo på en højde oven for Rubaconte-broen (nuv. Ponte alle Grazie). Op dertil fører en trappe, dengang hugget ind i bjergsiden.

106 *da ingen snød med vægt og protokoller:* hentydning til to kendte skandaler i Firenze. Niccolò Acciaoli, som var prior (jvf. *Dante og hans tid*) i 1299, havde fået slettet et for ham pinligt vidneudsagn i en retsprotokol; i 1283 havde embedsmanden Donato dei Chiaromontesi, der havde ansvaret for den kommunale saltudlevering, brugt forskelligt mål ved indkøb og ved udsalg. *Beati pauperes spiritu:* 'Salige de som er fattige i ånden...'; *Matth.* V 3.

SANG XIII

9 *blygrå:* er på italiensk misundelsens symbolske farve (*livido*), ligesom grønt på dansk. Jvf. næste sang, v. 84.

22 *Omtrent en mil:* eller tusind skridt.

28 *Vinum non habent:* 'De mangler vin', Marias ord til Jesus ved brylluppet i Kana, *Johs.* II 3.

32 "Jeg er Orestes": O., søn af Agamemnon, blev i sin landflygtighed dømt til døden, men hans trofaste ven Pylades udgav sig for ham, med de citerede ord, for at redde hans liv med sit. Orestes på sin side udbrød da: 'Nej, det er mig der er Orestes!' Dantes kilde er Cicero, der beretter om hvordan denne replikveksling var et højdepunkt i et romersk teaterstykke af Pacuvius, og altid frembragte livlig applaus. Historien hører hjemme i latinsk, ikke græsk overlevering.

36 *Elsk jeres fjender...:* Kristi ord til disciplin, *Matth.* V 44 og *Luk.* VI, 27-28.

50-51 *Maria...Alle helgener:* taget fra den katolske Allehelgens-litani (beg. af november).

71 *some man gør det... ved falke*: metoden skildres bl. a. i anden bog af kejser Frederik II's berømte afhandling *De Arte Venandi cum Avibus* (Om Kunsten at Jæge med Fugle); almindeligvis skete det dog med tynd silketråd.

109 *Vis... Sapia*, fra den sienesiske familie Salvani, født ca. 1210, tante til Provenzan Salvani (sang XI 121 og note), der var anfører i slaget (v. 115) ved *Colle (di Val d'Elsa)* i 1269. På det tidspunkt var hun enke og boede vistnok på sin afdøde mands borg Castiglion Ghinibaldi, hvorfra hun kunne følge kampen, der endte med total sejr for Firenze og dermed revanche for katastrofen nogle år tidligere ved Montaperti (jvf. sang XI, note til 109 ff.). Hvorvidt og hvorfor Sapia skulle have ønsket nederlag for sine landsmænd, vides ikke sikkert. I sine senere år ydede hun udstrakt godgørelse for fattige og pilgrimme, som også blev betænkt i hendes testamente fra 1274.

123 *solsorten*: iflg. en udbredt fabel, der også kendes som ordsprog, skal der ikke mere til end et par solskinsdage midt i vinterkulden, før solsorten kækt og tåbeligt synger: 'Nu frygter jeg dig ikke mere, Gud, for vinteren er omme!'

127 *Peter Kammageren*: franciskansk lægbroder, der levede som kammager i Siena, død 1289. For sin legendariske fromhed og ubestikkelige hæderlighed blev han i flere år efter sin død dyrket som lokal helgen i Siena.

152-53 *Talamone... Diana*: henrydning til to sienesiske projekter der endte som skandaler. Det første drejede sig om købet af den lille kystby Talamone, som man håbede på at gøre til en havn der kunne konkurrere med Genovas. Projektet måtte opgives p. gr. af tilsanding og malaria. Diana var en underjordisk flod ved Siens vandforsyning (hvilket faktisk lykkedes efter Dantes død). Atter en kostbar fejltagelse, som blev til folkelige vittser i fjendebyen Firenze.

154 *admiralerne*: måske i den flåde sieneserne drømte om, eller entreprenørerne der gik til i det usunde klima under anlægsarbejderne.

SANG XIV
17 *en lille flod fra Falterona*: Arno udspringer på sydsiden af bjergene Falterona i de toskanske Appenniner, på grænsen til Romagna.

32 *Peloro*: nuv. Capo del Faro på Sicilien, hvis bjerge geologisk set er en del af appenninerkæden, hvilket man udmærket var klar over i oldtid og middelalder.

42 *Kirkens marker*: trolkvinden Kirke (jvf. *Helv.* XXVI 91) forvandlede mænd til svin, og drev dem ud at søge føde som sådanne.

43 *skidne svine*: indbyggerne i Casentino-området, hvor Arno først flyder igennem snævre og stejle dale. Måske også en henrydning til den mægtige Guidi-slægt, der sad på borgen Porciano i nærheden (ital. *porc(h)i* = svin).

46 *mopper*: velkendt henrydning til beboerne i Arezzo, hvor Arno kort forinden drejer mod øst og passerer byen i nogle kilometers afstand mod nord. Måske kan hunde læses som billede på ghibellinerne, mens guelferne betegnes som ulve, hvad der delvis synes at passe i det følgende.

51 *ulve*: florentinerne.

53 *ræve*: pisanerne.

59 *din sønnesøn som blir til ulvejæger*: den tiltalte er Rinier(i) da Calboli (jvf. v. 88) af en fornem slægt fra Forlì i Romagna; hans sønnesøn Fulcieri var podestà i Firenze 1302-3, dvs. dobbelt så længe som normalt. Han var de sorte guelfers lydige redskab og før blodigt og grusomt frem mod deres modstandere, hvide guelfer såvel som ghibelliner.

81 *Guido del Duca*: ikke særlig kendt person, af den ghibellinske familie Onesti i Ravenna; levede i første halvdel af 1200-tallet og virkede i perioder som dommer.

88 *Rinier(i) da Calboli*: jvf. note til v. 59. Guelf, podestà i forskellige byer lidt over midten af 1200-tallet. Spillede en betydelig rolle i stridighederne i Romagna frem til sin død i 1296.

91 *Fra Po til bjerget, osv.*: omskrivning for Romagna, der strækker sig fra Po til Appenninerne, og fra Adriaterhavet til (floden) Reno i vest. Indbyggerne kaldes *romagnoler* (v. 99).

97 ff. *Hvor er nu...*: med denne traditionelle middelalderlige klageformel opregner Guido her en række fornemme romagnoler fra 11-1200-tallet, kendt for de klassiske ridderlige dyder som tapthed og gavmildhed; eksemplet var *Ugolino d'Azzo* en toskaner af slægten Ubaldini, som udmærkede sig i Romagna; død ved høj alder i 1293. *Pier Traversaro* af den berømte slægt Traversari var ghibellinsk hersker i Ravenna indtil sin død i 1225, kendt for sit gæstfri hof, der husede mange berømte troubadourer som har hyldet ham i deres digtning. *Bernardin di Fosco*, guelf, var af beskeden herkomst, men blev takket være sine personlige kvaliteter en fremstående borger i Faenza omkring midten af 1200-tallet.